

УДК 711.436/437

Кузьменко Т. Ю.

**НАУКОВІ ПІДХОДИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИМІСЬКИХ
СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ**

*Полтавський Національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
Полтава, Першотравневий, 24, 36011*

Kuzmenko T. Yu.

**SCIENTIFIC APPROACHES AND RESEARCH OF METHODS OF
SUBURBAN RURAL SETTLEMENTS**

*Poltava National Technical University Yuri Kondratjuk, Poltava, Pershotravnevy,
24,36011*

Аннотація. Розглянуто основні підходи і методи дослідження приміських сільських поселень. Визначено системний підхід і метод моделювання найбільш ефективними для дослідження приміських сільських поселень.

Ключові слова: системний підхід, метод моделювання, приміські сільські поселення.

Abstract. It was observed main approaches and methods of discovering of suburban rural settlements. It was defined a system approach and method of modeling as the most effective for discovering of suburban rural settlements.

Keywords: system approach, method of modeling, suburban rural settlements.

Вступ. Наукові дослідження приміських сільських поселень як містобудівних систем проводяться широким спектром наук: економічною і соціальною географією, містобудівними науками, історією тощо. Наразі містобудівні науки і територіальне планування дещо відстають від зазначених вище суміжних дисциплін. Проблем приміських сільських поселень (ПСП) лише опосередковано торкаються в дослідженнях, що присвячені організації сільських територій загалом або приміським зонам (ПЗ) міст-центрів. Це

обумовлює низку невирішених проблем і підходів стосовно вибору стратегії розвитку як ПСП, так і ПЗ міст-центрів.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Метод дослідження просторової організації містобудівних систем регіонального і районного рівня досліджено в роботі М. М. Габреля [1], теоретико-методичні засади досліджень сільських поселень, агломераційні ефекти та протиріччя територій приміських зон розглянуто в роботах О. І. Павлова, Г. І. Пустовєтова, А. В. Степанюка, [5,6]. Проблеми системного аналізу і моделювання урбанізованих територій досліджувались Л. М. Авдотьїним, В. В. Владіміровим, А. Е. Гутновим, М. М. Дьоміним, Г. І Лавриком М. М. Тімохіним [3] тощо. Дослідження приміських зон міст-центрів в основному направлені на оптимізацію та визначення їх меж, функціональному зонуванню їх територій (П. Ф. Кахнич, О. М. Поносов [2,4]).

Постановка проблеми. Вибір наукового підходу дослідження приміських сільських поселень і обґрунтування методики визначення їх функціонально-планувальної організації .

Основний матеріал дослідження. Приміські зони міст-центрів за складністю дослідження можна порівняти з об'єктами районного планування, які Г. І. Лаврик [3] називає демоекосистемами. ПСП як містобудівні системи є об'єктами нижчого рівня – приміських зон міст-центрів. Для вибору методики дослідження доцільно визначитись з певним науковим підходом. Правильне вирішення якості рішень на рівні приміських зон виявляється необхідним, тому що на цьому етапі фактично закладаються усі основні соціально-економічні переваги та недоліки функціональної організації підсистем нижчого рівня ієрархії.

Сьогодні виділяють чотири основних принципово різних наукових підходи: інтуїтивний, техніко-економічний, комплексний та системний. Інтуїтивний підхід передбачає вибір, урахування та оцінку певної сукупності факторів, що видаються досліднику інтуїтивно вирішальними в певній ситуації. При цьому оцінка цілком залежить від суб'єктивного відношення фахівця до

тих чи інших ознак, а також від рівня його професійної підготовки. Висновки не підтверджуються об'єктивним розрахунками і не можуть бути відтвореними.

Досить поширений техніко-економічний підхід, що заснований на протиставленні економічних та якісних категорій. Недоліком цього підходу є те, що «економіка» визначається у грошах, коефіцієнтах, процентах; а «якість» - словесним описом відповідності досліджуваного рішення прийнятим вимогам та нормативам. Цей підхід є переважно суб'єктивним.

Комплексний підхід вникає з прагнення уникнути недоліків техніко-економічного підходу. Сутність «комплексної» концепції полягає у можливості сумування та узагальнення у єдиному – комплексному - показнику усієї сукупності факторів, що впливають на формування містобудівних об'єктів. Він повинен відображати усі без винятку характеристики об'єкта, що складають поняття «якість», включаючи його економічність. Комплексний підхід побудований переважно на індукції – принципі від часткового до загального, від одного фактора до комплексу факторів. Такий підхід передбачає урахування всіх без винятку даних про об'єкт. Проте це виявляється досить складно як в технічному, так і в часовому вимірах. Адже демоекосистеми є складними системами, для яких характерним є динамічність та не лінійність розвитку. При комплексному підході застосовується спосіб послідовного (поетапного) урахування факторів. Практичне застосування комплексного підходу в умовах все більшого ускладнення задач виявляється недостатньо ефективним [3]. Складним виявляється спосіб визначення т. з. «вагових коефіцієнтів» різноманітних ознак. Неефективність техніко-економічного та комплексного підходів в умовах динамічних нелінійних систем обумовлює складність створення ефективних методів оцінки та вибору проектних рішень.

Системний підхід при дослідженні містобудівних систем має низку принципових відмінностей. Наразі до нього сформовані найбільш важливі вимоги:

- охоплення лише суттєвих (визначальних) характеристик об'єкту дослідження, що визначають повноту і ефективність прийнятого рішення;

- функціональні системоутворюючі компоненти об'єкту повинні бути виміряні та базуватись на використанні єдиного критерію оптимальності;
- оперативність методу забезпечує обробку вихідної інформації та отримання результатів за необхідний проміжок часу;
- системна універсальність методу для дослідження об'єктів, що відрізняються функціонально-планувальною організацією та рівнем ієрархії взаємозв'язаних підсистем – приміських зон, первинних систем розселення, приміських сільських поселень.

Логічну схему проведення дослідження функціонально-планувальної організації приміських сільських поселень подано на рис. 1.

Рис. 1. Логічна схема дослідження функціонально-планувальної організації ПСП

Висновок. Приміська зона міста-центру є складною системою з широким спектром соціально-демографічних, економічних, транспортно-міграційних та природно-рекреаційних факторів, що впливають на функціонально-планувальну організацію ПСП. Тому, дослідження приміської зони як цілісної і складної системи (За Г.І. Лавриком, М. І. Дьоміним) потребує застосування системного підходу. Нижчий рівень являють собою ПСП, їх дослідження доцільно проводити із застосуванням структурно-функціонального методу, який ґрунтується на застосуванні емпіричних методів фізичних ознак об'єктів.

Література

1. Габрель М. М. Просторова організація містобудівних систем / М. М. Габрель – К.: Видавничий дім А.С.С. – 2004. – 400 с.
2. Кахнич П. Ф. Оптимізація структури земель територій приміських зон великих міст (на прикладі м. Рівне): дис...к.т.н.:05.23.20 / Кахнич Петро Федорович. – Рівне, 2006 – 256 с.
3. Лаврик Г. И. Основи системного аналізу в архітектурних дослідженнях і проектуванні. – К.: КНУБА, 2002. – 140 с.
4. Поносов А. П. Социально-экономические аспекты формирования территорий поселений в зоне влияния крупного города (на примере пригородной зоны г. Перми): автореф... дис.... к. э. н. – Москва, 2007. – 26 с.
5. Пустоветов Г. М. Архитектура сельских поселений в новых социально-экономических условиях (жилые и производственные здания и сооружения): автореф..дис... доктора арх.: М.: МАРХИ, 2003. – 30 с.
6. Степанюк А. В. Архітектурно-планувальна реконструкція центральних сіл первинної системи розселення. – Львів: НВФ «Українські технології», 2012. – 272 с.

Стаття відправлена: 24.02.2014

© Кузьменко Т. Ю.